

František Šebej

Okinawa

Okinawa je legenda. Okinawa je tajomná krása a Okinawa je celkom obyčajný ostrov v súostroví Rjúkju v Čínskom mori, niekde na polceste medzi japonským ostrovom Kjúšu a Tajvanom. Obyčajný ostrov s neobyčajnými ľuďmi a pohnutou históriou.

Nebyť knižiek o karate a druhej svetovej vojny, o Okinawe by väčšina ľudí nevedela vôbec nič, respektíve o nič viac ako o tisícoch iných ostrovoch v Pacifiku. Každý, kto len trochu pričuchol ku karate a bojovým umeniam, však vie, že karate sa narodilo práve na Okinawe a iba tam ho možno ešte vidieť v jeho pôvodnej podobe. Preto sme tam s kamarátmi cestovali – traja z nás po prvý krát, štyria však už po šiesty či siedmy krát. Vrátiť sa tam chceme všetci – Okinawa je prudko návyková. Cesta je, mierne povedané, štrapációzna. Letíme najprv z Viedne do Frankfurtu, potom z Frankfurtu trinásť a pol hodiny do Taipei na Tajwane, a z Taipei do Naha, centra ostrova Okinawa i celej prefektúry. Skúsenejší mazáci (už som ich spomenul) vedia, že ten hrozný let skvelými tajwanskými China airlines sa lepšie znáša pomocou niekoľkých drinkov. Od krásnych čínskych letušiek sa dá pri tej príležitosti naučiť, že ďakujem sa povie po čínsky „še še“.

Keď sa pozeráte z okna lietadla, pristávanie na Okinawe je zážitok. Najprv vysvitne, že tie malé lodičky pod vami sú obrovské lode a tie malé vlnky... Potom sa priblíži hladina a chvíľu máte pocit, že sa nezadržateľne ocitnete v mori. Náhle je pod vami pristávacia dráha a zbadáte rozsiahly komplex moderného letiska. A bujnú subtropickú zeleň.

Na letisku v Naha nás príjemne prekvapuje, že s nami pricestovali všetky kufre, hoci sme leteli postupne tromi lietadlami dvoch rôznych spoločností. Iba miestni pasováci sú ukrutne dôkladní a akosi sa im nepozdáva pas nášho českého kamaráta Vencu. Pravdu povediac, ten pas je... nuž, dosť opotrebovaný. Venca je svalnatá ozruta, ale v konfrontácii s úradníckou pedantnosťou na opačnom konci zemegule to príliš nepomáha. Celé to trvá asi hodinu, ale nakoniec môžeme „za čiaru“ všetci. Vonku už na nás čaká náš učiteľ Eiki Kurašita – ako zvyčajne vybavený božskou trpezlivosťou a dobrou náladou.

Keď vykročíte z klimatizovanej haly letiska v Naha, máte pocit, že ste vstúpili do sauny kombinovanej s botanicou záhradou. Prvé, čo pritiahne zrak, je vysoko nad zemou na ozrutných betónových stĺpoch premávajúca supermoderná jednokolejová dráha. Volajú to po anglicky – monorail. Všetko riadi počítač. To je v meste Naha, okrem početných autobusových liniek, najpoužívanejší prostriedok verejnej mestskej dopravy. Nevdojak si spomenieme na nepostavený tatranský Alveg.

.autá

Pred halou je popri chodníku asi dvadsať rôznych autobusových zastávok, ktorých označenia samozrejme nevieme čítať, ale sensei (učiteľ) Kurašita nás neomylnne vedie k jednej z nich. Vysvitá, že to nie sú autobusy pravidelnej mestskej dopravy, ale autobusy, ktoré patria rôznym požičovníam áut. Zvážajú cestujúcich z letiska do požičovní, kde si už potom každý požičia auto a stáva sa „nezávislým“. Požičali sme si obrovský strieborný „minivan“ Nissan, ktorý nám už sensei Kurašita zahovoril, a do ktorého sa pomestíme všetci. Je to najmodernejšia automatika s navigáciou, ktorej nerozumieme, a ktorá podchvíľou niečo rozpráva po japonsky. Nepripravený človek má tendenciu s navigátorom polemizovať, ale netreba sa dať pomýliť, miestopis mesta Naha je vcelku jednoduchý. Nissan chodil celý týždeň spoľahlivo ako hodinky, ale tam od auta ani nikto nič iné nečaká. Je jasné, že drvivá väčšina áut na Okinawe sú Toyoty, Nissany, Mitsubishi, Hondy, Mazdy a tak, ale sú to úplne odlišné typy ako tie, ktoré jazdia po Európe. Niektoré dosť zvláštne – vyzerajú ako

veľkopriestorové kocky. A jazdí sa vľavo, čo je hrozné samo osebe, a hroznejšie, ak tam máte aj šoférovať. Laco Klementis, jeho žena Ľubka, aj Jano Dado to zvládajú – už si to v minulosti vyskúšali. My ostatní ich bezmedzne obdivujeme a radšej sa do toho nepletieme. Mimochodom, po Okinawe sa dá premiestňovať aj taxíkom. Je ich tu plno a nie sú príliš drahé – a voziť sa v nich je zážitok. Raz sme sa viezli taxíkmi do prístavu Tomari. Náš taxík bol veľikánsky starý Nissan, čosi ako staré americké autá, ale neuveriteľne čistučky a udžiavaný. Na hlavových opierkach boli naškrobené biele čipkové prikrývky a taxikár mal biele látkové rukavičky. Keď som za nás platil, chcel som mu nechať drobné, ale Laco do mňa varovne štuchol – vraj aby som sa neopovážil, taxikár by to mohol považovať za urážku. Sprepitné tu neexistuje a absolútna poctivosť pri účtovaní je samozrejmosťou. Nuž iný kraj...

.mesto, ľudia, ostrov

Naha je pomerne veľké mesto. Má asi 250 tisíc obyvateľov (celý ostrov má v súčasnosti čosi viac ako 1,3 milióna obyvateľov). Okinawa vraj vyzerá z veľkej výšky ako pokrútený a zauzlený povraz hodený do mora. Zo severu na juh má asi sto kilometrov, ale priemerná šírka ostrova je iba desať kilometrov. Sever je zalesnený a hornatý, juh, kde leží aj hlavné mesto Naha, je skôr plochý a vegetácie je menej. Tvrdia to domáci, hoci mne sa zdalo, že zeleň a kvety sú naozaj všade. Dnešné mesto Naha boli pôvodne tri osady – Šuri, kde sídlil kráľ a vláda, Naha, kde sa sústreďoval obchod, a Tomari, čo bol prístav a centrum rybolovu. Dnes sú to štvrte jedného mesta.

S výnimkou pár obchodných domov, vládnych budov, bánk a hotelov sú domy na Okinawe spravidla nízke, tak dvoj či trojposchodové. Skutočne starých okinawských domov, ktoré boli nizučké a drevené, s vlnitou ozdobnou škridlou na streche, je tu len zopár. Mesto bolo prakticky celkom zničené počas bombardovania a námornej delostreleckej paľby v roku 1945. Domy sú dnes spravidla z liateho betónu a majú vonkajšie schodiská a pavlače. Na oknách sú často hrubé mreže. Dozvedáme sa, že to všetko nie je kvôli zlodejom (na Okinawe sa údajne nekradne), ale kvôli obrovským tajfúnom, ktoré pravidelne prichádzajú v letných mesiacoch. Betón odolá všetkému a tie mreže majú chrániť proti prípadným lietajúcim predmetom. Sensei Kurašita sa smeje, že práve pre tie tajfúny sú Okinawania takí územčistí, vraj aby ich neodfúklo.

Okinawa je síce súčasťou Japonska, ale Okinawania, a vôbec obyvatelia súostrovia Rjukju, sú viditeľne odlišné etnikum. V priemere sú trochu nižší ako Japonci z hlavných ostrovov a možno aj o čosi tmavší. Jedna z teórií hovorí, že osídlili ostrovy z juhu. Veľmi veľa sa o tom dozvedám od Masajukiho Ošira, veselého chlapíka, ktorý pracuje na prefektúre a bol v minulosti čosi ako okinawský minister zahraničných vzťahov. Oširo san mi povedal, že Okinawania mali pôvodne aj svoj vlastný jazyk, a že to dokazuje napríklad aj to, že mnohé rodiny na Okinawe majú priezvisko Tódži, čo znamená v preklade tlmočník. Historicky bolo vraj zdrojom obživy týchto rodín tlmočenie z japončiny a čínštiny. V roku 1667 zostavili historický slovník starého jazyka Rjukju (Konkoken Šu). Dnes už všetci rozprávajú po japonsky a starý jazyk málokto pozná, hoci sa ho snažia oživiť. Oširo san je skutočne pokladnicou vedomostí o histórii a kultúre Okinawy a keď som ho poprosil o rozprávanie, prišiel hneď s náručou historických knižiek a máp. Oširo san je tiež, ako inak, karatista a cvičí starobylý štýl známy ako okinawské kempo. Laco mi povedal, že ho videl v dodžo (karatistická telocvičňa) trénovať s kolegami čosi, čo Oširo san nazval „ľahkým sparringom“, a že to nápadne pripomínalo tvrdú bitku bez pravidiel. Verím mu. Ešte aj medzi všeobecne priateľskými Okinawanmi je Oširo san neobyčajne kamarátsky, ochotný a veselý človek, ale posledný večer nás učí pirátske pesničky. Vyzerá pri tom veľmi autenticky. Okinawania sú v porovnaní s Japoncami omnoho neformálnejší a očividne im nie je cudzia žiadna zábava. Milujú deti a detí je tam plno. Sú neskutočne milé a môžu všetko. Rodičia ich príliš neobmedzujú. Vraj však iba do okamihu, keď začnú chodiť do školy, potom je so slobodou

koniec. Zaujalo ma, že vôbec nevidno detské kočky. Mamičky, občas aj oteckovia, nosia deti na chrbte alebo spredu v dômyselných látkových „taškách“. Zdá sa, že im to vôbec neprekáža a deti to nepochybne oceňujú.

V meste Európana upútajú, okrem detí, ešte dve veci. Stredom každého chodníka ide pruh z kamenných či keramických dlaždíc s mierne vypuklou líniou v strede. Je to kvôli slepým ľuďom, ktorí tak môžu kráčať stredom chodníka a orientovať sa chodidlami. A každý svetelný prechod pre chodcov rozpráva kedy ísť a kedy stáť. Príjemným ženským hlasom.

Večer, keď je trochu (naozaj iba trochu) chladnejšie, oplatí sa prejsť po Kokusai dori, čo je čosi ako bratislavská Obchodná ulica. Je však dlhá asi tri kilometre a v noci je úžasne vysvietená tisíckami farebných neónov. Tvoria ju väčšinou nízke dvojposchodové domy a je to vlastne nepretržitý rad obchodov – od turistických „hlúpostí“, cez potraviny, textil a nápoje, až po prebytky americkej armády, od drahého luxusu až po vyslovený „blšák“ v obrovskej podzemnej tržnici. Kúpiť sa tu dá zrejme všetko. Iba do histórie sa z tohto miesta nahliadnuť nedá, všetko je nové.

.duchovia predkov

Pôvodným náboženstvom obyvateľov ostrovov Rjukju je animizmus a šamanizmus, ktoré sú zrejme ovplyvnené z Japonska a Číny sintoizmom, budhizmom a taoizmom. Svet podľa animistického presvedčenia obývajú miliardy duchov – duchov predkov, stromov, ročných období, dobra i zla – a treba s nimi vychádzať a venovať sa im v rituáloch. Spolu s budhizmom sa v štrnástom storočí dostalo z Číny na Okinawu uctievanie predkov. Dodnes je to tam veľmi silné a v každom dome má rodina čosi ako oltár, v ktorom sú pamätné tabuľky s menami predkov a obetujú sa tam kvety, strava a nápoje. Uctiť si predkov je pre Okinawanov veľmi dôležité a obrady sa konajú v presné dni podľa lunárneho kalendára. Dôležité sú aj rodinné hrobky, kde vo sviatky prichádzajú celé rodiny, aby sa k predkom pomodlili a pospomínali. Prinesú si tam so sebou jedlo i nápoje a nie je to smutný sviatok, lebo veria, že predkovia sa hostia s nimi. Medzi Okinawanmi sú i kresťania, ale k predkom majú rovnako veľmi vzťah.

.pohnuté dejiny Okinawy

Kedysi bolo súostrovie Rjukju samostatným kráľovstvom, ktoré komunikovalo a obchodovalo najmä s Čínou, Kóreou a Thajskom. Zjednotil ho (mečom) v roku 1429 Šo Haši, zakladateľ prvej dynastie okinawských vládcov. Nasledovali bohaté obchodné roky, ale aj prevraty, striedanie dynastií a rebélie. Okinawskí králi platili léno čínskemu cisárovi, ktorý ich potvrdzoval vo funkcii. Už Šo Haši, aby bol pokoj, zakázal obyvateľom zbrane, a tak, v čulom styku s čínskou pevninou a ovplyvnené čínskym čuan fa (kung fu), začalo prekvitáť umenie boja bez zbrane, neskoršie karate.

Zo 16-teho storočia pochádza tento zaujímavý portugalský záznam o okinawských námorných obchodníkoch: „*Sú to veľmi čestní muži. Nekupujú otrokov, a ani za celý svet by nepredali do otroctva niekoho zo svojich ľudí, za to sú ochotní zomrieť. Sú to bieli muži, oblečení lepšie než Číňania... Sú to muži, ktorí dávajú svoj tovar voľne na úver, ale ak ich oklamú pri platení, vyberajú si dlh s mečom v ruke. Sú to poctiví muži – poctivejší než Číňania – a obávaní.*“

V roku 1600 sa odohrala v Japonsku veľká bitka pri Sekigahara, v ktorej sa rozhodol stáročný zápas o šogunát (skutočnú vládu nad Japonskom). Zvíťazil v nej rod Tokugawa a porazený rod Sacuma sa musel pokoriť. Bolo to pre kráľovstvo Rjukju osudné, lebo Ičiza Šimazu z rodu Sacuma dostal povolenie na inváziu na Rjukju. V roku 1609 vtrhlo 3000 samurajov klanu Sacuma na ostrovy a podrobilo si ich. Bola to na tie časy obrovská sila a neozbrojený Okinawania sa proti skúseným samurajom v brneniach a s mečmi nemohli ubrániť. Japonci mali na Okinawe najmä obchodný záujem – cez Okinawu a Rjukju išla veľká

časť obchodu s Čínou. Japonskí miestodržiteľia zakázali potom na Okinawe definitívne akékoľvek zbrane a to bol skutočný začiatok tajného rozmachu karate. Cvičilo sa naozaj tajne a umenie sa odovzdávalo iba v rodine. Písomné záznamy neexistovali, ale predpokladá sa, že mnoho techník prišlo z čínskej pevniny. Rjukju však naďalej zostalo kráľovstvom, hoci už podrobeným dvom externým mocnostiam. V roku 1868 bol zvrhnutý v Japonsku šogunát rodu Tokugawa a cisár Meidži nastolil národnú vládu. Meidži zrušil kráľovstvo Rjukju a v roku 1879 sa Okinawa stala prefektúrou Japonska. Čínske mandžuské cisárstvo protestovalo a problém urovnával americký prezident Grant. Okinawa však bola stále pevnejšie v rukách Japonska. Od roku 1920 bola Okinawa pod rovnakým systémom štátnej správy ako zvyšok Japonska.

.1945

V roku 1945 postihla obyvateľov Okinawy skutočná pohroma, ku ktorej sa vlastne schyľovalo už od japonského útoku na Pearl Harbor. 26. marca 1945 obsadili Američania malý ostrov Kerama neďaleko Okinawy. Japonci čakali najprv skôr útok na Tajvan, ale už 1. apríla sa Američania vylodili na okinawskej pláži Kadena, aby oddelili južnú časť ostrova, kde bolo koncentrované obyvateľstvo a armáda. Nasledovala jedna z najťažších a najkrvavejších bitiek druhej svetovej vojny. Skončila sa až 23. júna, keď spáchali rituálnu samovraždu veliaci japonskí generáli Ušidžima a Čo. Japonci sa bránili s nesmiernou odvahou a obetavosťou v obrovskom systéme podzemných opevnení poprepájaných chodbami a na americké lode útočili piloti kamikaze. Na ostrov dopadali desaťtisíce bômb a ťažkých delostreleckých granátov z bojových lodí a krížnikov. Úplne bol zničený krásny kráľovský palác v Šuri, ktorý bol opevneným oporným bodom a zničené bolo prakticky celé mesto Naha. Američania mali ťažké straty. Podľa autorov Applemana, Burnsa, Gugelera a Stevensa stratili 12 520 mužov a zranených bolo ďalších vyše 36 tisíc amerických vojakov. Japonské straty boli ešte ťažšie. V zúfalej snahe udržať Okinawu padlo až 110 tisíc japonských vojakov. Z nich mnohí spáchali samovraždu skokom z útesov. Japonci stratili tiež 7800 lietadiel a 16 lodí. Civilné straty boli ešte väčšie – zahynulo až do 200 tisíc okinawských civilov, možno tretina vtedajšieho obyvateľstva ostrova. Ženy, deti a starí ľudia sa pokúšali prežiť v jaskyniach a rodinných hrobkách a pokúšali sa dostať do bezpečia za americké línie popod guľometnú paľbu. Američania získali nakoniec prevahu a nesmierne dôležitú strategickú základňu a letiská pre útok na hlavné japonské ostrovy. Potom však dopadli atómové bomby na Hirošimu a Nagasaki a vojna skončila. Bitka o Okinawu bola poslednou veľkou bitkou druhej svetovej vojny.

Celých 27 rokov bola potom Okinawa pod priamou vojenskou správou americkej armády. V roku 1972 sa Okinawa opäť stala plnoprávnou prefektúrou Japonska. Dodnes je veľká časť ostrova americkou základňou, ktorú však potrebuje pre svoje bezpečie i Japonsko. Má nebezpečných susedov – komunistickú Čínu a Severnú Kóreu.

.okinawa soba a pivo

Eubka a Jano mi celou cestou na Okinawu rozprávali, ako sa tešia, že si konečne sadnú v Jonea bare a dajú si čosi, čo volali Okinawa soba. Ukázalo sa, že Jonea bar je pravá rázovitá okinawská krčma, v ktorej sa sedí, ako ostatne vo všetkých tradičných priestoroch v Japonsku, na zemi pokrytej rohožami tatami pri nízkych lakovaných stoloch z tmavého dreva – pre Európana dosť nepohodlná vec. Obuv sa necháva v chodbičke pri bare, lebo na tatami sa nesluší vkročiť obutý. Majiteľ baru Kjoši Matajoši, ktorého všetci voláme Master, sa radostne zvíta s mazákmi i novoprišielcami a prinesie najprv v igelitových valčekoch zabalené čisté vlhké froté utierky na ruky a tvár. Tým začína každá návšteva v bare. Z Okinawa soba sa vykľuje typická domáca polievka vo veľkej hlbokoj miske. Je to pariaci sa silný vývar, v ktorom je množstvo dlhých rezancov, kúsky tofu, ryby, zelenina a (!) dva kusy vyvareného

prerasteneho bravčového bôčika. Je to voňavé a hrozne dobré. Okinawa soba sa správne je paličkami (všetko, čo v polievke pláva) a vývar sa potom vypije. Master býval mimochodom výborným hráčom a neskôr trénerom bejzbalu a v Jonea bare hrá väčšinou potichu skvelý jazz. Okrem toho tam má starodávny jukebox s platňami do Elvisa, Beatles, Searchers a podobne. Náš človek. Master je zároveň náš domáci. Za rohom má malý penzión, kde bývame. Spíme šiesti chlapi vo veľkej dvojmiestnosti na tenkých matracoch uložených na dlážke pokrytej tatami (mäkkými rohožami). Po dvoch dňoch sa nám veci dôkladne pomiešajú. Na pavlači sú šnúry, na ktorých sa pokúšame každodenne sušiť totálne prepotené karategi (kimoná), ale v tom vlhku to ide dosť pomaly. Ale je tam sprcha, toaleta, a je tam, nakoniec ako všade, naozaj čisto.

Okinawská strava je zvláštnou zmesou rôznych vplyvov a práve jej sa pripisuje fakt, že Okinawania sa dožívajú veľmi vysokého veku. Podľa lekárskejších štatistík najdlhšie na svete žijú Japonci a v rámci Japonska práve obyvatelia Okinawy. Základom okinawskej stravy je pochopiteľne ryža a rôzne výrobky zo sóje, najmä tofu (na tisíc spôsobov). Okrem toho množstvo zeleniny (dlhé biele redkvičky sú veľké ako mužské rameno) a morské riasy, ktoré sú aj pre európsky jazyk veľmi chutné. Ovocie jedia Okinawania tiež, ale je trochu drahé – treba ho dovážať. A samozrejme ryby, množstvo najrôznejších rýb. A kraby, chobotnice, sépie a všetko čím to more okolo Okinawy oplýva. Okinawania však jedia aj bravčové. Zdá sa však, že ho spravidla veľmi dlho varia a väčšina tuku sa vyvarí. Špecialitou sú bravčové paprčky, ktoré má Master stále v bublajúcom hrnci. Na večeru si viacerí kupujeme každý deň sašimi, čo sú asi ako palec veľké kúsky najrôznejších čerstvých surových rýb a sépií. Na obrovskom trhu s rybami v už spomenutej tržnici si môžete vybrať, ktorý z asi desiatich druhov chcete, nakrájajú a uložia to do celuloidovej krabice na čerstvé riasy a výhonky a pridajú k tomu mištičku sójovej omáčky, trochu zelenej pasty wasabi (to je ukrutne páľivý tamojší chren) a paličky. Kto nevie jesť paličkami, zomrie od hladu.

Každá krajina má svoj typický alkoholický nápoj a má ho aj Okinawa. Volá sa awamori a je to pálenka z ryže a čierneho sladu. Má štandardne asi 30% alkoholu, je bezfarebná, priehľadná a pije sa s ľadom a vodou. Recept vraj prišiel pred niekoľkými storočiami z Thajska. Chutí v tom teple lahodne a treba byť opatrný, dá sa z nej dosť opiť. Existujú aj drahé druhy awamori, ktoré sú vo fľašiach spolu s jedovatým habu (had po japonsky), ktorý má rozďavenú papuľu. Netuším ako to chutí, akosi som si netrúfol. Miestni nám vraveli, že je to exkluzívny darček, ale zhodli sme sa na tom, že nevieme, či by to naši známi a blízki ocenili – vyzerá to desivo.

Na Okinawe sa však dá piť aj miestne pivo. Volá sa Orion a má kvalitu a chuť dobrého českého piva. Najprv som sa úprimne čudoval, ale potom som sa dopočul, že na jeho výrobu používajú holandskú technológiu a dovážajú vraj český slad a chmel. Či je to pravda neviem, ale Orion je naozaj skvelé pivo.

.ostrovy Zamami

V nedeľu, na druhý deň po príchode na Okinawu, nás zobral sensei Kurašita na výlet na ostrovy Zamami. Sú to korálové ostrovy a raj pre potápačov. More sa tam hemží pestrofarebným životom a každoročne tam prichádzajú aj veľryby – obrovské vráskavce dlhoplutvé. V tom čase tam, žiaľ neboli. Na ostrovy ideme asi hodinu loďou, ktorá ide vysokou rýchlosťou. S paluby nás skoro odfúklo, ale dolu nechcel ísť nik. Ostrovy trčia z mora do výšky v tých najbizarnejších tvaroch. Požičiavame si za 300 jenov (asi 100 korún) okuliare so šnorchlom a tešíme sa z teplej vody a farieb. Je pod mrakom, ale skúsení vravia, že sa treba napriek tomu natrieť opaľovacím mliekom s vysokým ochranným faktorom. Urobili sme to, ale poniektorým to nepomohlo a večer sme boli „pripálení“. To je trochu problém, lebo večer máme prvý tréning s majstrom Kjunom. Potápať či kúpať sa v tých vodách môže byť pritom dosť riskantné. V mori tam žije množstvo smrteľne jedovatých

živočíchov, na ktoré upozorňujú farebné plagáty v japončine a angličtine. Vyskytnú sa tam jedovaté morské hady, ryby s jedovatými ostňami, jedovaté medúzy a krásne mušle s jedovatým bičikom. Našťastie sme nič z toho nestretli.

.karate dodžo

Dostalo sa nám hneď dvoje privilégií. Najväčším je, že sa nám venuje sensei Čoju Kjuna, jeden z dvoch či troch ešte žijúcich veľkých majstrov školy Godžu rju. Sensei Kjuna má 74 rokov, ale nijako to na jeho pohybe, sile ani rýchlosti nevidno. O tej sile sa každý z nás mohol presvedčiť veľakrát, keď na niekom z nás ukazoval, ako má fungovať kryt či nejaká iná technika. Dost' to človekom zatrasie – napriek dlhým rokom tréningu. Postupne sa medzi nami uchytli žartík, že tá okinawská jednokoľajka má iba jednu koľaj preto, lebo tú druhú koľajnicu má sensei Kjuna namiesto predlaktí. Všetci sa zhodujeme, že Laco má pravdu, keď vraví, že ten dedko je zázračný. Ako dedko však vôbec nevyzerá, je dotmava opálený a má neskutočné mocné ruky. Okrem sensei Kjunu sú s nami stále aj sensei Kurašita a sensei Juzuro Oširo, ktorí majú obaja už 64 rokov. Tiež to na nich nevidno. Taká zostava inštruktorov je skutočný luxus a privilegium. Privilegium predovšetkým preto, lebo Čoju Kjuna je legenda, o ktorej väčšina Okinawanov iba počula. Bežne tréningy nevedie. On a hŕstka vyšších inštruktorov jeho vetvy školy Godžu rju (tých vetiev je viacero a okrem školy Godžu rju sú na Okinawe ešte dve veľké školy či štýly klasického karate – Šorin rju a Ueči rju) sa stretávajú iba v nedeľu na večerný spoločný tréning.

Druhým privilegiom je to, že cvičíme v dodžo, ktoré postavil nebohý majster Seikiči Higa, syn majstra Seika Higu, ktorý bol, popri zakladateľovi školy Godžu rju Čodžunovi Mijagim, jeden z troch známych žiakov legendárneho Kanryo Higašionu. Zsvätení vedia, že je tu reč o najväčších historických postavách okinawského karate. Dodžo už nemá žiadny vývesný štít, oficiálne nefunguje a používa sa iba na občasné spoločné tréningy majstrov a sensei Kjunu. Ako v každom klasickom dodžo je tam leštená drevená podlaha a čosi ako výklenok s oltárom a fotografiami starých majstrov. Majster Kjuna nás učil každý deň od desiatej predpoludním asi do tretej, pol štvrtej popoludní, s hodinovou prestávkou na obed. Na Okinawe je výborné, že je človek v tom teple rýchlo rozcvičený a nezraní sa tak ľahko. Menej výborné je to, že je už po polhodine tréningu mokrý ako myš. Utešuje, že ani okinawskí majstri to neznášajú lepšie. O karate samotnom však inokedy, je to veľmi široká téma.

O Okinawskej kultúre, ku ktorej patrí i karate, by sa dala napísať celá kapitola – napríklad o tancoch, divadle kumiodori, klasickej hudbe a hudobných nástrojoch z hadej kože, o literatúre a lyrickej poézii rjuka, či o hrnčiarstve, ktoré je výnimočné a veľmi špecifické. Alebo o úžasnej tkanine džofu z ostrova Mijaki, ktorá je nepredstaviteľne drahá, sedemkrát pevnejšia ako hodváb a tak ľahká a tenučká, že jedenásťmetrový zvinutý pás má nakoniec hrúbku iba troch centimetrov. Mali sme však iba týždeň, do ktorého sa popri karate zmestili iba ľudia a z kultúry len útržky. Na Okinawu treba prísť znova.